

Kamer van Volksvertegenwoordigers

BUITENGEWONE ZITTING 1988

13 APRIL 1988

WETSVOORSTEL

**tot invoeging in het Burgerlijk
Wetboek van een artikel 2276ter
betreffende de verjaring van de
aansprakelijkheid van deskundigen
en van hun vordering tot betaling
van hun kosten en ereloon**

(Ingediend door de heer Klein)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Het Burgerlijk Wetboek en tal van bijzondere wetten hebben in een groot aantal korte verjaringen voorzien om tot een moderne versie te komen van de stelling die door Bigo de Préameneu bij de codificatie van het Burgerlijk Wetboek gehuldigd werd :

« Van alle instellingen van het burgerlijk recht is de verjaring de meest noodzakelijke voor de vrijwaring van het maatschappelijk bestel ».

De wet heeft aldus de beroepsaansprakelijkheid van diverse intellectuele en vrije beroepen in de tijd beperkt : tien jaar voor architecten en burgerlijk ingenieurs (art. 2270 B.W.), alsmede voor de boekhouding van notarissen (art. 33 van de wet van 25 ventôse jaar XI) en voor hypotheekbewaarders die hun ambt neergelegd hebben (wet van 21 ventôse jaar VII, artikel 7 in samenhang met artikel 8), vijf jaar voor rechters (en pleitbezorgers) (art. 2276 B.W.), alsmede voor advocaten (art. 2276bis B.W.), zaakvoerders, bestuurders, commissarissen en vereffenaars van vennootschappen (art. 194 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen), twee jaar voor gerechtsdeurwaarders (art. 2276 B.W.).

Chambre des Représentants

SESSION EXTRAORDINAIRE 1988

13 AVRIL 1988

PROPOSITION DE LOI

**visant à insérer dans le Code civil
un article 2276ter relatif à la
prescription de la responsabilité
des experts et de leur action
en paiement de leurs
frais et honoraires**

(Déposée par M. Klein)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Le Code civil et de nombreuses lois particulières ont prévu de nombreuses prescriptions courtes, pour actualiser la règle ancienne rappelée encore par Bigo de Préameneu lors de l'élaboration du Code civil :

« De toutes les institutions du droit civil, la prescription est la plus nécessaire à l'ordre social ».

La loi a ainsi limité dans le temps la responsabilité professionnelle de diverses professions intellectuelles et libérales : dix ans pour les architectes et les ingénieurs civils (art. 2270 C.c.), ainsi que pour la comptabilité des notaires (art. 33 de la loi du 25 ventôse an XI) et pour les conservateurs des hypothèques sortis de charge (loi du 21 ventôse an VII, art. 7 et 8 combinés), cinq ans pour les juges (et avoués) (art. 2276 C.c.), ainsi que pour les avocats (art. 2276bis C.c.), les gérants, administrateurs, commissaires et liquidateurs de sociétés (art. 194 des lois coordonnées sur les sociétés commerciales), deux ans pour les huissiers de justice (art. 2276 C.c.).

Ook in belastingzaken bestaat een verjaring die nog korter is dan de gemeenrechtelijke verjaring: drie en vijf jaar voor inkomstenbelastingen (art. 259 van het WIB), vijf jaar voor BTW (art. 81 en 82 van het BTW-Wetboek) twee tot tien jaar voor successierechten (art. 137 en 138 van het koninklijk besluit n° 308 van 31 maart 1936) enz...

Tegenover die beperking in de tijd van de aansprakelijkheid staat vaak als compensatie een korte of zeer korte verjaring voor vorderingen in verband met de vergoeding van de handelingen die door beoefenaars van die beroepen gesteld worden: vijf jaar voor advocaten (art. 2276bis B.W.), alsmede voor notarissen (art. 7 van de wet van 31 augustus 1891), een jaar voor gerechtsdeurwaarders, geneesheren, heilkundigen en apothekers (art. 2272 BW), zes maanden voor meesters en onderwijzers in kunsten en wetenschappen wegens de lessen die zij bij de maand geven (art. 2271 B.W.).

Het komt ons abnormaal voor dat de aansprakelijkheid van deskundigen, meer bepaald geneesheren-deskundigen, experten inzake onroerende goederen, architecten- en ingenieurs- experten, accountants en belastingdeskundigen, onderworpen is aan de dertigjarige verjaring (art. 2262 BW), zoals die thans op hen van toepassing is en zulks *a fortiori* wanneer zij optreden als helpers van het gerecht (gerechtsdeskundigen, deskundigen van het parket, deskundigen-bewaarders enz...), van de administratie (deskundigen om de normale waarde van de goederen en diensten voor de BTW enz... vast te stellen) of tegelijkertijd van die administratie en van een of meer partijen (deskundigen in onroerende goederen voor de voorafgaande schattingen op het gebied van successierechten, scheidsrechters inzake vaststelling van het kadastraal inkomen enz...).

Enerzijds kan men deskundigen niet verplichten hun bedrijfslokalen tot in het oneindige te vergroten om hen in staat te stellen niet alleen de vele omvangrijke afgewikkelde dossiers waar die lokalen vol mee liggen, doch ook de plannen, registers, klasseerders, stalen, materialen in hout, steen, metaal en beton die hun voor onderzoek, ontleding en zelfs voor proefnemingen in een laboratorium bezorgd werden, behoorlijk te kunnen opbergen en bewaren.

Het probleem wordt nog acuter bij het overlijden van een deskundige. Kan men redelijkerwijze eisen dat zijn echtgenote en zijn erfgenamen — die meestal helemaal niets van de zaken van de overledene afweten — gedurende dertig jaar instaan voor de bewaring van het gehele archief en van alle stukken die in zijn bureau opgeborgen liggen?

Het razende tempo van het maatschappelijk leven, de steeds talrijker en kieser wordende relaties die dat leven vergt, het groeiende aantal en de toenemende complexiteit en zwaarwichtigheid van zowel algemene als beroepsverplichtingen die dat leven oplegt, de steeds grotere zorg waarmee men zijn zaken dient te omringen, de stijgende behoefte aan financiële en rechtszekerheid hebben anderzijds tot gevolg dat

Une prescription plus courte que la prescription de droit commun existe aussi en matière fiscale: trois et cinq ans pour les impôts sur les revenus (art. 259 du C.I.R.), cinq ans pour la T.V.A. (art. 81 et 82 du Code T.V.A.), de deux à dix ans pour les droits de succession (art. 137 et 138 de l'arrêté royal n° 308 du 31 mars 1936), etc.

Cette limitation dans le temps de la responsabilité a souvent pour contrepartie une prescription courte ou très courte pour la rémunération des actes posés par les titulaires de ces professions: cinq ans pour les avocats (art. 2276bis C.c.), ainsi que pour les notaires (art. 7 de la loi du 31 août 1891), un an pour les huissiers de justice, les médecins, chirurgiens et pharmaciens (art. 2272 C.c.), six mois pour les maîtres et instituteurs des sciences et des arts quant aux leçons qu'ils donnent au mois (art. 2271 C.c.).

Il apparaît anormal que les experts, notamment les experts médecins, les experts immobiliers, les experts architectes et ingénieurs, les experts comptables et fiscaux, voient leur responsabilité soumise à la prescription trentenaire (art. 2262 C.c.), qui est celle qui leur est actuellement applicable, *a fortiori* quand ils oeuvrent en tant qu'auxiliaires de la justice (experts judiciaires, experts du Parquet, experts-gardiens, etc.), de l'administration (experts pour fixer la valeur normale des biens et services en matière de T.V.A., etc.) ou, à la fois, de celle-ci et d'une ou plusieurs parties (experts immobiliers pour les expertises préalables en matière de droits de succession, arbitres en matière de fixation des revenus cadastraux, etc.).

D'une part, les experts ne peuvent être contraints d'agrandir indéfiniment leurs locaux professionnels pour assurer la bonne conservation et le rangement non seulement d'innombrables dossiers terminés et volumineux dont leurs locaux sont encombrés, mais encore de plans, de registres, de classeurs, d'échantillons, de pièces matérielles en bois, en pierre, en métal, en béton qui ont été soumises à leur examen, à leur analyse, voire à des essais en laboratoire.

L'acuité du problème croît encore lors du décès de l'expert. Peut-on raisonnablement exiger que son conjoint et ses héritiers — qui, le plus souvent, ignorent tout des affaires du défunt — conservent pendant trente ans l'ensemble des archives et des pièces de son bureau?

D'autre part, l'accélération du rythme de la vie sociale, les relations toujours plus nombreuses et plus délicates auxquelles elle contraint, le nombre, la complexité et la gravité toujours plus importants des obligations tant générales que professionnelles qu'elle impose, le soin sans cesse plus attentif que chacun est tenu d'apporter à ses affaires, un besoin de plus en plus vif de sécurité juridique et financière font que

iedereen zo spoedig mogelijk wenst te worden ontlast van de aansprakelijkheid die het gevolg zijn van die verplichtingen.

Op maatschappelijk vlak is het volkomen onaanvaardbaar dat de langstlevende echtgenoot of de erfgenamen van een deskundige gedurende dertig jaar het risico kunnen lopen van een eventuele rechtsvordering inzake beroepsaansprakelijkheid van de overledene.

Dat men in die behoefte aan rechtszekerheid wil voorzien is niet meer dan rechtmatig als men maar het algemeen belang niet in gevaar brengt en geen afbreuk doet aan de openbare orde.

De groeiende mobiliteit van de bevolking, de snelle verbindingen, de omvang, de duur en de internationalisering van de moderne economische crises sporen de mensen ertoe aan langer dan vroeger te wachten om een zaak voor de rechter te brengen.

De invoering van een verkorte verjaringstermijn kan een oplossing zijn, mits een en ander gepaard gaat met redelijke termijnen, die aan het genoemde tweevoudige criterium beantwoorden.

Termijnen van vijf jaar voor deskundigenonderzoeken die krachtens de wet verricht worden en van tien jaar in de overige gevallen, lijken noodzakelijk en toereikend om de zekerheid van elkeen te garanderen wanneer — in de meeste gevallen op basis van de bewaarde stukken en gegevens van de dossiers — een onderzoek wordt ingesteld naar de beroepsaansprakelijkheid van de deskundigen wegens vergissing of nalatigheid.

Dit lijkt des te meer voor de hand te liggen, daar de wetgever de termijn van vijf jaar (eventueel verlengd om hem gelijk te stellen met die van de verjaring in strafzaken) in aanmerking heeft genomen als die van de verjaring van een burgerlijke rechtsvordering volgend uit een misdrijf (art. 26 van het Wetboek van Strafvordering).

Op welke gronden zou men immers kunnen oordelen dat dezelfde belangen, omdat zij uit een contractueel oogpunt bekeken worden, de rechtmatige mogelijkheid bieden om gedurende dertig jaar op te treden, terwijl zij, uit het oogpunt van een strafbaar feit bekeken, dat optreden slechts gedurende vijf of tien jaar zouden rechtvaardigen? Zou het, in de veronderstelling dat die belangen verschillend van aard zijn, niet absurd zijn te oordelen dat zij een langere bescherming in de tijd verdienen wanneer zij te wijten zijn aan een vergissing of nalatigheid dan wanneer zij opzettelijk in het gedrang gebracht werden door een handeling die onder de strafwet valt?

Bovendien is het een feit dat wanneer de beroepsaansprakelijkheid blijktbaar in het geding is, de cliënt van de deskundige na de afwikkeling van het dossier geen vijf of tien jaar zal wachten om zich daarop te beroepen. Die termijn is lang genoeg voor de betrokkene om in rechte op te treden.

Die verjaringstermijnen zullen in feite trouwens langer zijn dan vijf en tien jaar, want zij gaan niet in vanaf de dag waarop de « fout » begaan werd, hetgeen

chacun aspire à être déchargé le plus tôt possible des responsabilités engendrées par les dites obligations.

Sur le plan social, il est tout-à-fait inadmissible que le conjoint survivant ou les héritiers d'un expert puissent être exposés pendant trente ans au risque d'actions éventuelles en responsabilité professionnelle du défunt.

La satisfaction de ce besoin de sécurité juridique est légitime pour autant qu'elle ne compromette pas l'intérêt général et ne porte pas atteinte à l'ordre public.

La mobilité croissante de la population, la rapidité des communications, l'ampleur, la durée et l'internationalisation des crises économiques modernes incitent aussi les gens à attendre moins longtemps que par le passé avant d'agir en justice.

Il apparaît que l'instauration d'une prescription raccourcie est de nature à résoudre le problème dans la mesure où elle est assortie de délais raisonnables et répondant au double critère énoncé.

Des délais de cinq ans pour les expertises faites en vertu de la loi, et de dix ans dans les autres cas paraissent nécessaires et suffisants pour assurer la sécurité de chacun à l'occasion de la recherche — le plus souvent sur base des pièces et éléments des dossiers conservés — de la responsabilité professionnelle de l'expert pour erreur ou négligence.

Cela paraît d'autant plus évident que c'est le délai de cinq ans (allongé éventuellement pour qu'il égale celui de la prescription pénale) que le législateur a retenu comme étant celui de la prescription de l'action civile née d'une infraction (art. 26 C.I.C.).

Quelles raisons y aurait-il, en effet, de considérer que, parce qu'ils sont vus sous l'angle contractuel, les mêmes intérêts justifieraient la possibilité d'agir pendant trente ans, alors que, vus sous l'angle quasi délictuel ou délictuel, ils ne la justifieraient que pendant cinq ou dix ans? A supposer qu'ils soient différents de nature, ne serait-il pas aberrant de considérer qu'ils justifieraient une protection plus longue dans le temps lorsqu'ils trouvent leur origine dans l'erreur ou l'omission que lorsqu'ils ont été compromis délibérément par un acte que la loi pénale sanctionne?

Au surplus, en fait, lorsqu'il y a un apparent fondement à une responsabilité professionnelle, le client de l'expert n'attendra pas cinq ou dix ans après la clôture du dossier pour s'en prévaloir. Ce délai est suffisant pour lui permettre d'agir.

Ces délais de prescription seront d'ailleurs en fait supérieurs à cinq et dix ans, car ils ne courent pas du jour où la « faute » a été commise, ce qui est le cas en

het geval is wanneer de fout een misdrijf vormt, doch wel vanaf de dag waarop de deskundige zijn opdracht beëindigd heeft, dan wel waarop het dossier afgesloten of hem onttrokken wordt, zodat de termijnen aanzienlijk langer worden.

Ten slotte wijzen wij erop dat de verjaringstermijnen te allen tijde gestuit kunnen worden op de bij de wet bepaalde wijze (art. 2242 en volgende van het B.W.).

In de voorgestelde tekst beginnen de termijnen van vijf en tien jaar te lopen zodra de deskundige zijn opdracht heeft voltooid. Het is de taak van de rechter dat begrip op ieder afzonderlijk geval toe te passen (b.v. het overlijden van de deskundige, diens vervanging, het onttrekken van het dossier door de cliënt, de overdracht van het dossier aan de cliënt, het stilzwijgen van de cliënt, diens afwezigheid, het feit dat de cliënt van het deskundigenonderzoek afziet enz...).

Om het evenwicht te waarborgen lijkt het tevens opportuun en billijk om de termijn tijdens welke de deskundigen de betaling van hun kosten en ereloon in rechte kunnen vorderen, tot vijf jaar te beperken.

Aangezien het per slot van rekening om een grondige wijziging van de wet gaat, moet worden voorkomen dat die in feite terugwerkende kracht heeft. Te dien einde voert artikel 2 een overgangsbepaling in, die bepaalt dat de nieuwe termijnen pas vanaf de datum van inwerkingtreding van de wet ingaan. Zeer concreet gezien betekent zulks dat voor een deskundigenonderzoek dat b.v. vijftientig jaar (gerechtelijke expertise) of twintig jaar (overige expertises) geleden afgerond werd, men al naar het geval niettemin toch nog vijf of tien jaar zal moeten wachten opdat de verjaring een feit zou zijn (wat in die gevallen neerkomt op een dertigjarige verjaring).

WETSVOORSTEL

Artikel 1

In het Burgerlijk Wetboek wordt een artikel 2276ter ingevoegd, luidend als volgt :

« Art. 2276ter. — § 1. Deskundigen zijn ontlast van hun beroepsaansprakelijkheid en zijn niet meer verantwoordelijk voor de bewaring van de stukken tien jaar na het beëindigen van hun taak of als deze hun krachtens de wet werd opgedragen vijf jaar na de indiening van hun verslag.

Deze verjaring is niet van toepassing wanneer een deskundige uitdrukkelijk met het bewaren van bepaalde stukken is belast.

matière de faute constitutive d'infraction, mais bien du jour où l'expert a terminé sa mission, où le dossier est clôturé ou retiré, ce qui allonge sérieusement les délais prévus.

Notons enfin que les délais de prescription peuvent toujours être interrompus suivant les modalités prévues par la loi (art. 2242 et suivants du C.c.).

Dans le texte proposé, les délais de cinq et dix ans commencent quand l'expert a achevé sa mission. Il appartiendra à la jurisprudence d'appliquer cette notion à chaque cas particulier (par exemple, le décès de l'expert, son remplacement, le retrait du dossier par le client, la remise du dossier au client, le silence du client, son absence, l'abandon de l'expertise par le client, etc.).

Par souci d'équilibre, il apparaît aussi opportun et équitable de limiter à cinq ans le délai pendant lequel les experts peuvent réclamer en justice le paiement de leurs frais et honoraires.

S'agissant enfin d'une modification fondamentale de la loi, il convient d'éviter qu'elle rétroagisse de fait. A cet effet, une disposition transitoire est introduite par l'article 2 qui prévoit que les nouveaux délais ne commencent à courir qu'à dater de l'entrée en vigueur de la loi. Cela veut dire très concrètement que pour des expertises terminées il y a, par exemple, vingt-cinq ans (expertises judiciaires) ou vingt ans (autres expertises), il faudra quand même attendre encore cinq ou dix ans selon les cas pour que la prescription soit acquise (ce qui, pour ces cas-là, équivaudra à la prescription trentenaire).

E. KLEIN

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

Un article 2276ter, rédigé comme suit, est inséré dans le Code civil :

« Art. 2276ter. — § 1er. Les experts sont déchargés de leur responsabilité professionnelle et de la conservation des pièces dix ans après l'achèvement de leur mission ou, si celle-ci leur a été confiée en vertu de la loi, cinq ans après le dépôt de leur rapport.

Cette prescription n'est pas applicable lorsque l'expert a été constitué expressément dépositaire de pièces déterminées.

§ 2. De vordering van deskundigen tot betaling van kosten en ereloon verjaart na verloop van vijf jaar. »

Art. 2

De termijnen waarin is voorzien bij artikel 2276ter van het Burgerlijk Wetboek, gaan eerst in vanaf de inwerkingtreding van deze wet.

14 maart 1988.

§ 2. L'action des experts en paiement de leurs frais et honoraires se prescrit par cinq ans. »

Art. 2

Les délais prévus par l'article 2276ter du Code civil ne commencent à courir qu'à partir de l'entrée en vigueur de la présente loi.

14 mars 1988.

E. KLEIN
M. DESUTTER
V. FEAUX
E. FLAMANT
M. WATHELET